

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERGÖTLAND

BESLUT
1999-06-22

Diarienummer
231-35709-98

1(11)

rek + mb

Miljöavdelningen
Naturvårdsenheten
Bengt Frizell

Enligt sändlista

Naturreservatet Kragenäs, Tanums kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut om naturreservat
Föreskrifter
Uppgifter över området
Beskrivning av området
Områdets betydelse och behov av skydd och vård
Ärendets beredning

Bilagor

Bilaga 1. Illustrationskarta till beslutet
Bilaga 2. Skötselplan med karta
Bilaga 3. Sändlista
Bilaga 4. Hur man överklagar

Beslut om naturreservat

Länsstyrelsen beslutar att de delar av det beskrivna området som avgränsats med heldragen svart begränsningslinje på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som angivits nedan skyddas som naturreservat med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (MB, 1998:808).

Naturreservatets namn skall vara **Kragenäs naturreservat**.

Länsstyrelsens beslut 1973-03-26, dnr. 11.121-2004-71 utfärdat med stöd av dels 7 § naturvårdslagen dels 1 § Kungl. kungörelsen 1965-03-26 om lokala bestämmelser till skydd för djurlivet upphäves när föreliggande beslut vunnit laga kraft. Länsstyrelsens beslut 1990-12-20, dnr. 231-10698-89 utfärdat med stöd av 19 § naturvårdslagen upphävs i de delar det berörs av detta förordnande.

Tidigare träffade avtal om ersättningar gäller mot det nya beslutet.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan. Fastställelsen inkluderar inte den ekonomiska utredningen.

Ändamål

Ändamålet med naturreservatet är att bevara ett större sammanhängande vattenområde i ett opåverkat tillstånd. Angränsande kustskog och naturbetesmarker måste i vissa delar skyddas mot avverkning respektive tillförsäkras en lämplig skötsel för att dess värden skall bestå. Allmänhetens behov av tillgång till badplatser, parkeringsplatser m.m. skall säkras.

Syftet med reservatbildningen är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Kragenäs ingår i ett större område som godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, NATURA 2000.

Ändamålet skall tryggas genom att

1. vattenområdena skyddas från åtgärder som skadar eller förändrar bottenarna.
2. flora- och faunavårdsgynnande åtgärder vidtages i samband med skogsbruksåtgärder inom ramen för skogsvårdslagens hänsynsregler. Vissa partier med ädellövskog och naturskog undantas helt från skogsbruk. Sjöfågeln fredas från jakt
3. naturliga betesmarker hävdas genom fortsatt bete.
4. allmänhetens behov av information och anordningar för bibehållen tillgänglighet till godoses (badplatser, vägar, parkeringsplatser).

Föreskrifter för det föreslagna naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5 – 6 §§ samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 2.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden.

Det är inte tillåtet att

1. uppföra ny byggnad eller anläggning*/. Efter tillstånd av länsstyrelsen, och med erforderligt bygglov, får följande byggnader uppföras:
 - byggnad i syfte att tillgodose allmänhetens behov av lokaler för information, toaletter och motsvarande. I detta syfte inbegrips även sådana anläggningar som krävs för lägerverksamhet inom fastigheten Kragenäs 1:1 och som ej tillgodoser bostadsändamål.
 - nedbrunnen eller av våda förstörd befintlig byggnad får ersättas med likvärdig byggnad. Undantaget gäller även ombyggnad och upprustning av befintlig fritidsfastighet på Pannberget.
 - ekonomibyggnad som behövs för jordbruket eller yrkesfisket.
2. spränga, schakta, dika, tippa och fylla ut med massor. Förbudet gäller inte normala underhållsåtgärder på vägar i området eller för uppförande av anläggningar enligt punkt 1 samt i samband med jordbruk.
3. anlägga ny väg.
4. anordna upplag annat än för jord- och skogsbrukets behov.
5. anlägga ny brygga, kaj eller båthamn. För att tillgodose behov i samband med lägerverksamhet på Kragenäs 1:1 får efter tillstånd från länsstyrelsen uppföras:
 - brygga i anslutning till den befintliga stenpiren väster om Måksundet.
 - mindre brygga vid Bäcke Viken
6. anordna eller upplåta vattenområde för bojfortöjning; förbudet gäller ej bojfortöjning vid brygga eller landstrand för markägares behov.
7. att muddra.
8. bedriva jakt på sjöfågel.
9. bedriva skogsbruk i annan omfattning än vad som framgår av skötselplanen. Områden vilka helt undantas från ekonomiskt skogsbruk framgår av beslutskarta.
10. bedriva jordbruk i annan omfattning än vad som framgår av skötselplanen.
11. bedriva fiske med redskap som omlagrar eller på annat sätt påverkar bottensubstratet eller bottenvegetationen.
12. bedriva vattenbruk. Med vattenbruk avses förutom odling av fisk eller skaldjur i kassar resp på linor även bottenodling av musslor..
13. bedriva täkt av sten, grus, sand eller lera; täkt för husbehov får utföras efter tillstånd från Länsstyrelsen.
14. anordna upplag annat än för jord- och skogsbrukets behov.
15. anlägga campingplats.

För stora delar av naturreservatet gäller utöver föreskrifterna ovan även strandskydd enligt 7 kap. 13 och 14 §§ miljöbalken.

Ovanstående föreskrifter skall efter erforderliga samråd med länsstyrelsen ej utgöra hinder för verksamhet eller anläggning som behövs för totalförsvaret.

**/ Med byggnader och anläggningar avses plan- och bygglagens begrepp (Plan- och bygglagen 8 kap. 1 och 2 §§) samt i övrigt anläggningar med betydande miljöpåverkan.*

B. Föreskrifter gällande förvaltning av reservatet.

Syftet med värden och naturvårdsförvaltningen är att

- tillse och värna natur- och kulturlandskapet samt genom olika åtgärder främja utvecklingen av den biologiska mångfalden
- genom åtgärder skonsamma för naturvärdena göra området tillgängligt för besökande
- genom olika åtgärder motverka markslitage och andra företeelser som inverkar negativt på den ostörda karaktären

Enligt 7 kap 6 § miljöbalken har naturvårdsförvaltaren rätt att:

1. Genomföra restaurering av mark- och vattenområden i syfte att vidmakthålla områdets produktionsförmåga och biodiversitet.
2. På lämpligt sätt upprätthålla hävden av kulturmarkerna vid nedläggning av jordbruksdrift.
3. Hålla badplatsområdet (se beslutskarta) söder om Pannberget öppet för allmänheten.
4. Anlägga nya parkeringsplatser i anslutning till badplatsområdet samt väster om Måksundet.
5. Märka ut reservatets gränser.
6. Utmärka och underhålla stigar, badplats inkl toaletter och badbryggor, och parkeringsplatser samt sätta upp informationstavlor i den omfattning som framgår till detta beslut hörande skötselplan.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter enligt 3 och 21 §§ förordningen(1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Naturvårdsförvaltare är Väst kuststiftelsen. Förvaltningen skall ske i nära samverkan med berörda markägare samt Tanums kommun.

Naturvårdsområdet utmärkes genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Statens Naturvårdsverk.

Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt av Länsstyrelsen fastställd skötselplan (Bilaga 2). Målsättningar och riktlinjer beträffande de olika skötselzonerna gäller utan begränsning i tiden. Behovet av detaljåtgärder för att nå uppställda målsättningar i skötselplanen kan komma att förändras från tid till annan varför en översyn i detta hänseende bör ske med 10 års mellanrum.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Det är inte tillåtet att

1. göra upp eld annat än på av förvaltaren anvisad plats
2. framföra motordrivet fordon utanför allmän väg.
3. tälta eller ställa upp husvagn/husbil.
4. medföra ej kopplad hund
5. samla vedlevande insekter.

Uppgifter om det föreslagna naturreservatet

(en mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen, bilaga 2)

Namn: Kragenäs naturreservat

Kommun: Tanum

Areal: 345 hektar varav kustvatten 195 hektar

Markägare: se bilaga

Naturvårdsförvaltare: Västkoststiftelsen

Allmän beskrivning av det föreslagna naturreservatet

(en mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen, bilaga 2)

Natur- och kulturhistoriska värden

Naturreservatet Kragenäs är beläget innanför de stora öarna Resö och Galtö och utgör sydligaste delen av ett större sammanhängande område av grunt vatten ända upp till Tjärnönarkipelagen.

Ekhagen vid Kragenäs är bevuxen med grova, eller mycket grova, ekar och lindar. Här finns också en hel del död eller döende, grov ved. Kryptogamfloran är rik och tämligen representativ för ekhagar med bl a de rödlistade lavarna *Cyphelium sessile*, *Buellia violaceofusca*, *Collema nigrescens*, *Schisma-tomma decolorans*, *Opegrapha illecebrosa*, *Caloplaca lucifuga*, *Gyalecta flotowii* och *Chaenotheca hispidula*. Beståndet är dessutom sannolikt en mycket värdefull insektslokal med tanke på tillgången på grov, död ved samt det varma, torra klimatet i området.

Vid Kragenäs finns även en kustnära kulle med hagmark. I trädskiktet finns det grov till mycket grov ask, lind och ek. Denna ädellövblandhage är en mycket sällsynt naturtyp och har också den en mycket rik flora och fauna, såsom getrams, vippärt, gullviva och blåsippa. Även här finns en hel del död ved med riklig förekomst av insekter och svampar.

Inom den f d kronoparken Kragenäs förekommer höjdområden med naturskog av hållmarkskaraktär. Området hyser ett stort inslag av äldre tall och gran samt välutvecklade lavmattor. Bland signalarter har skogsvårdsstyrelsen angivit kattfotslav (*Arthonia leucopellea*) som tämligen allmän, gammelgranslav (*Lecanactis abietina*) som riklig, grov

fjädermossa (*Neckera crispa*) som tämligen allmän samt havstulpanlav (*Thelotrema lepadinum*) som sparsam.

Det stora grundområdet, Galtöleran, är en viktig rast- och övervintringsplats för sjöfågel och vadare och utgör en viktig länk i en kedja av områden med liknande karaktär längs västkusten. Bland de fåglar som förtjänas att nämnas finns sång- och knölsvan, kricka, bläsand, häger, gluttsnäppa, enkelbeckasin och rödbena. Strömförhållandena vid Måksund erbjuder lämpliga födosökmiljöer under isfria förhållanden även under kalla vintar.

Viken kantas av flera sankta strandängar. Kragenäs gård, belägen innanför Galtö lera, är en mycket gammal jordbruksgård vars anor som storgård sträcker sig ända ner i norsktiden. Storgården har präglat både bebyggelse och kringliggande kulturlandskap och här finns omfattande betesmarker som ekdungar med mycket grova träd och vidsträckta betade strandängar. Området är svagt hävdad men imponerande vackert och har stor variationsrikedom.

Värdebedömning: Objektet har högsta naturvärde framför allt på grund av den mycket väl bevarade ekhagen och den gamla ädellövblandhagen vid Kragenäs med bl a en rik svampflora och epifytisk lavflora samt de naturskogsartade bestånden av kusttallskog. Området har sedan 1960-talet uppmärksamats som en viktig rast- och ruggningsplats för änder och vadare. Vid inventeringar 1988 - 1991 rangordnades Galtöleran bland de tio viktigaste områdena utefter Hallands- och Bohuskusten för växtätande andfåglar. Grundområdena är dessutom av stor betydelse som reproduktionsområde för fisk.

Friluftsliv

Området kring Panneberget utnyttjas av såväl lokalbefolkningen som sommarboende i omgivningarna. Bukten söder om Panneberget innehåller en badplats av hög kvalitet. Badplatsen nås från allmänna vägen till Galtö via en enskild väg som hittills hållits öppen för allmänheten. I anslutning till badstranden finns en parkeringsplats. Från kommunens sida har framhållits vikten av att badplatsen och vägen fram till denna även fortsättningsvis hålls tillgänglig för allmänheten och förses med erforderliga faciliteter

Dokumentation

Johansson, O. C. Blomqvist, D. Pehrsson, O. 1997: Värdefulla rast- och övervintringsområden för sjöfåglar på Västkusten. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. 1997:4. Göteborg.

Larsson, A. & Finsberg, M., 1994: Ädellövskogar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1997:11. Göteborg.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1995: Värdefulla odlingslandskap i Göteborg och Bohus län - Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1995:21. Göteborg.

Schillander, P., 1989: Ängar och hagar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1989:6. Göteborg.

Åhlund, M. Åhlund, I. Berntsson, B. 1983: Häckfågelfaunan på betade havsstrandängar. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1985:3. Göteborg.

Planeringsbakgrund

Riksintressen

Statens Naturvårdsverk har 1987-12-21 beslutat om vilka områden som skall utgöra riksintressen för naturvård och friluftsliv i Göteborgs och Bohus län. Det föreslagna reservatet ligger inom område av riksintresse för naturvård (NO 1.4 - NO 1.5) samt för friluftsliv (FO 1) enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Klassningen som riksintressant betyder att ett område bedömts ingå i ett regionalt eller nationellt sammanhang. Enligt miljöbalken skall områden av riksintresse skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- och kulturmiljön.

För området gäller dessutom hushållningsbestämmelser enligt 4 kap. 1,2 och 3 §§ miljöbalken. Området är även av riksintresse för yrkesfisket enligt 3 kap 5 § med avseende på dess betydelse för fiskreproduktion.

Kommunal översiktsplan

Enligt kommunens översiktsplan, antagen 1990-12-17, ingår området i ett kustområde, där stark restriktivitet skall iakttas mot bebyggelse eller åtgärder, som kan skada landskapsbilden eller värdefull vegetation, eller på annat sätt minska områdets naturvärden. Turismen och friluftslivet, främst det rörliga friluftslivet, skall särskilt beaktas. Anläggningar för friluftslivet, såsom exempelvis badplatser, skall skyddas mot åtgärder som kan hindra eller försvåra deras tillgänglighet eller utnyttjande.

I översiktsplanen föreslås området söder om Galtölerans naturreservat bli naturreservat. Den nu föreslagna utvidgningen tillgodoser detta förslag.

Internationell betydelse

Det föreslagna naturreservatet ligger inom område som av regeringen förklarats som särskilt skyddsområde enligt § 19 b naturvårdslagen. Samma område har regeringen redovisat till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (regeringsbeslut 1997-01-30, dnr. M96/3925/4; M96/4343/4). Detta innebär att området sannolikt kommer att ingå i ett europeiskt nätverk av skyddade områden, NATURA 2000. Vattenområdet har dessutom av Naturvårdsverket redovisats i den pågående översynen av den internationella våtmarkskonventionen (RAMSAR).

Befintliga områdesskydd

På grund av sin stora betydelse som näringsområde för sim- och vadarefåglar och genom förekomsten av skyddsvärda bestånd av ädellövskog avsattes 1973 delar av det nu föreslagna området som naturreservat samt som fågelskyddsområde.

Bestämmelserna avsåg förbud mot bebyggelse samt olika former av arbetsföretag som muddring, täkt, schaktning o.dyl. Vidare infördes bestämmelser som begränsade jakten på sjöfågel. I skötselplanen till beslutet gavs anvisningar i syfte att bevara hagmarkskaraktären och i övrigt så långt möjligt gynna äldre träd. Ersättning för utebliven rätt till avkast-

ning från skogsmarken har endast utbetalats i begränsad omfattning. Bl a mot denna bakgrund måste långsiktigheten i beslutet ifrågasättas i dessa delar.

1974 infördes i naturvårdslagen bestämmelser om generellt strandskydd, 100 meter, längs Sveriges kuster och kring sjöar och vattendrag. Länsstyrelsen utfärdade 1975 bestämmelser om utvidgning och undantag från det generella strandskyddet. Det land- och vattenområde som nu föreslås till naturreservat omfattas till allra största delen av detta utvidgade strandskydd (300 meter på land och i vattenområdet). Strandskyddet som i början endast avsåg att tillgodose friluftslivets behov av fria stränder utvidgades 1994 till att även omfatta växt- och djurliv. Inom strandskyddsområde råder i princip förbud mot ny bebyggelse och anläggningar som begränsar allemansrätten eller inverkar negativt på växt- och djurlivet.

I syfte att ge vattenområdena inom Tanumskusten ett starkare skydd inrättade länsstyrelsen 1990-12-20 (dnr. 231-10698-89) ett naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen från Gåsöfjorden i söder till och med Stridsfjorden i norr. Beslutet innebär att en rad verksamheter görs avhängiga länsstyrelsens prövning. Det nu föreslagna området berörs av detta naturvårdsområde väster om Måksundet.

Behov och motiv för skydd

Det föreslagna naturreservatet Kragenäs har genom befintliga förordnanden som naturreservat, naturvårdsområde, jaktskyddsområde samt strandskydd redan ett i flera avseenden bra skydd för naturmiljön. Emellertid är bestämmelserna i de aktuella förordnandena inte utformade på ett sätt som ger ett med hänsyn till objektets stora natur- och friluftsvärden tillfredsställande, långsiktigt skydd.

Flertalet bestämmelser som rör markanvändningen är utformade så att i besluten angivna åtgärder får utföras efter länsstyrelsens tillstånd. I praktiken innebär detta endast ett mycket begränsat skydd vad avser åtgärder inom jordbruk, skogsbruk, jakt samt vattenbruk. Enligt länsstyrelsens mening bör ett nytt beslut bl a med hänsyn till områdets status som NATURA 2000 införas med mer långtgående reglering av mark- och vattenanvändningen.

Den naturskogsartade hällmarksskogen på Kragenäs 1:1 omfattas inte av det befintliga reservatet. Även försiktiga skogsbruksåtgärder i dessa känsliga miljöer skulle sannolikt förändra förutsättningar för den rika och sällsynta kryptogamfloran varför även detta område bör ingå i reservatet.

De grunda mjukbottnarna utgör de mest högproduktiva miljöerna i det marina ekosystemet. Att skydda dessa från störningar gynnar fågellivet och medverkar till en bibehållen fiskreproduktion. Det måste bedömas som angeläget att inom några områden ge dessa miljöer ett fullständigt skydd.

Ett annat viktigt motiv för en utvidgad reservatbildning av Kragenäsområdet är att säkra tillgängligheten för bad och annat friluftsliv i området. Stranden på fastigheten Kragenäs 1:1 har sedan lång tid utnyttjats som allmän badplats av såväl boende som besökare till området. Tillgängligheten garanterades under lång tid av den tidigare markägaren, Dömanverket. Ett tredje skäl att införa ett nytt förordnande som ersättning för befintliga är att skapa tydlighet om vad som gäller för området. Det föreslagna reservatet berörs av fyra olika förordnanden med delvis olika bestämmelser.

Ärendets beredning

Förhandling om ersättning för intrång i pågående markanvändning, jakt och fiske, har inletts med samtliga berörda markägare. Avtal om ersättning har slutits med markägarna till Kragenäs 1:1, Kil 1:3 samt Kil 2:6. För Kragenäs 1:4 pågår förhandling. Ett förslag till reservatsbeslut remitterades till markägarna 1999-03-31. En synpunkt på förslaget har inkommit från markägare till Kil 3:1 som berör den dåliga markhävden inom delar av reservatet. Från markägaren till Kragenäs 1:4 har underhand lämnats synpunkter på skötselplanen vad avser inskränkning av hästbete. Samråd har underhand skett med Tanums kommun.

Länsstyrelsens kommentarer:

Beteräffande bete är Länsstyrelsen beredd att ta upp frågan om särskilt stöd för de markägare som önskar upprätta hålla markhävd inom området. Resurserna är dock f.n. starkt begränsade och det rekommenderas att miljöstöd sökes för dessa marker. Länsstyrelsen kan då eventuellt bistå med vissa kostnader, t.ex. stängsling. Beträffande hästbete bör lösningar eftersträvas som inte skadar värdefulla lövträd i området. Länsstyrelsen bedömer att detta kan ske i samråd mellan förvaltaren och markägaren.

Upplysning

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen eller kommunen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Om regeringen har förklarat reservatet som ett särskilt skyddsområde enligt rådets direktiv 79/409/EEG senast ändrat genom kommissionens direktiv 97/49/EG, får beslut om att helt eller delvis upphäva områdeskydd, om dispens från skyddsföreskrifter eller om tillstånd enligt sådana föreskrifter inte meddelas utan regeringens tillåtelse. Detta gäller inte om det är uppenbart av verksamheten inte kommer att orsaka mer än obetydlig skada på områdets naturvärden.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (se bilaga 4)

I detta beslut har deltagit jurist Ann Dahlberg, länsöverdirektör Göran Bengtsson, beslutande samt biträdande miljödirektör Bengt Frizell, föredragande.

Göran Bengtsson

Bengt Frizell